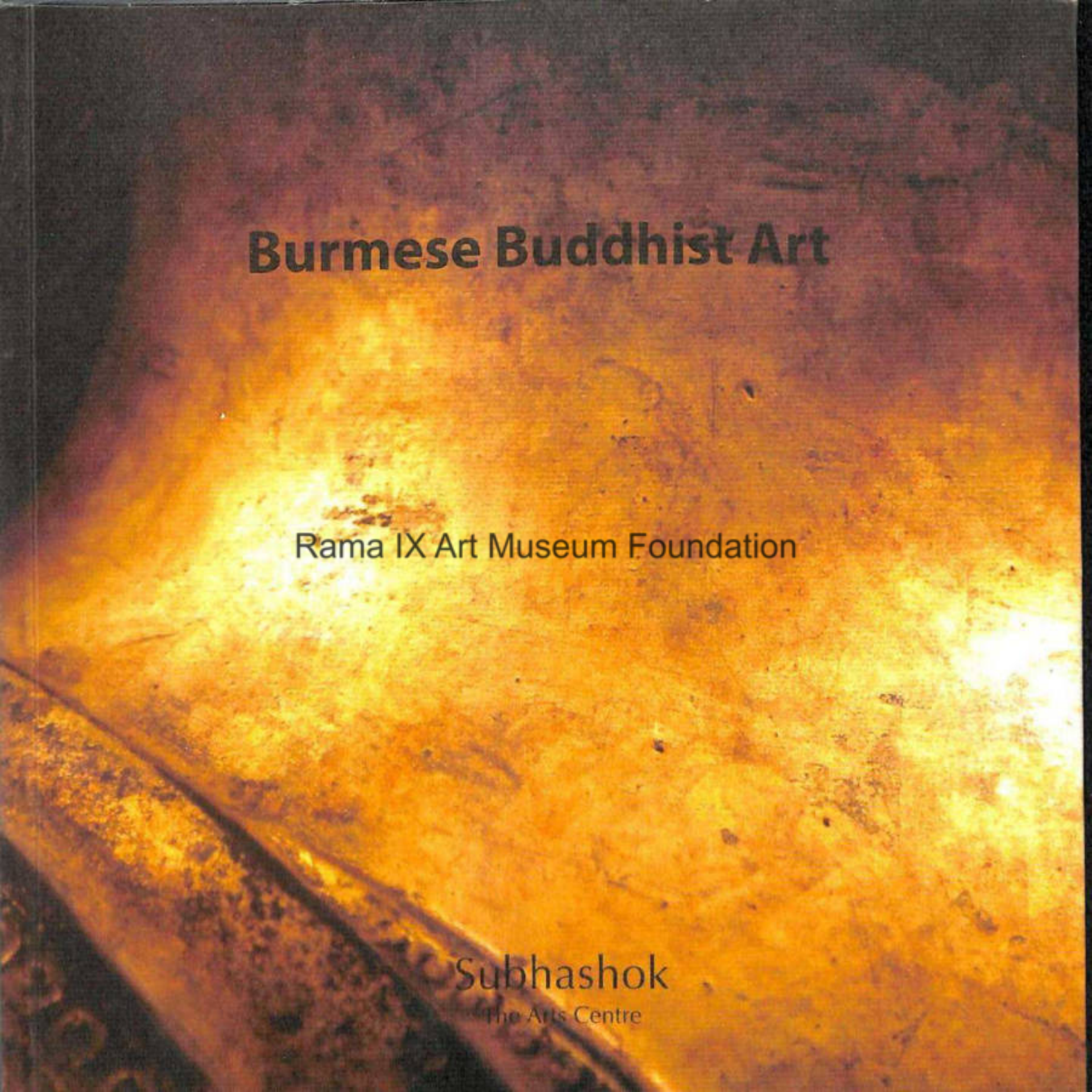

Burmese Buddhist Art

Rama IX Art Museum Foundation

Subhashok

The Arts Centre

Burmese Buddhist Art

นิทรรศการ "Burmese Buddhist Art" เป็นการจัดแสดงศิลปะพม่า โดยเฉพาะประติมากรรม พระพุทธรูปพระพม่าในการสะสมของ คุณศุภโชค อังศุวรรณศิริ ประธานหอศิลป์ "ศุภโชค ดี อาร์ต เซนเตอร์" (Subhashok the Arts Centre) ซึ่งมีทั้งหมด ๑ องค์ด้วยกัน ในรูปแบบลักษณะที่แตกต่างกันไปทั้งรูปลักษณ์ ยุคสมัย วัสดุ หรือวิธีการสร้างสรรค์ ล้วนเป็นพุทธศิลป์ทั้งงดงามและทรงคุณค่าแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง

ประเทศสหภาพพม่า (Burma) หรือ เมียนมาร์ (Myanmar) เป็นประเทศที่มีพรมแดนติดกันกับทางทิศ ตะวันตกเฉียงเหนือของประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นดินแดนแห่งพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ แต่ เนื่องด้วยประเทศพม่าปิดประเทศเป็นเวลานาน ทำให้ศิลปวัฒนธรรมพม่านั้นไม่เป็นที่ได้เผยแพร่สักเท่าใดนัก อีกทั้งเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับพุทธศิลป์พม่านั้นยังมีผู้ศึกษาอยู่น้อย จึงถือเป็นโอกาสอันดีที่ได้นำพระพุทธรูปพม่า แท้ๆ มาจัดแสดงนิทรรศการให้แก่ประชาชนที่สนใจได้ชม

พม่า เป็นประเทศที่มีรากทางประวัติศาสตร์ยาวนาน และมีความเกี่ยวข้องกันเปรียบเสมือนเพื่อนบ้านที่ กันไทยคุ้นเคยกันดี ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง หรือเศรษฐกิจ หากกล่าว ถึงประเทศพม่าความรุ่งเรืองทางพุทธศาสนาก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะนึกถึง ชนชาวพม่าให้ความสำคัญพุทธศาสนา อย่างยิ่งยวด ความเลื่อมใสศรัทธาส่งผลแก่งานพุทธศิลป์ต่างๆ รวมถึงงานประติมากรรมด้วย พระพุทธรูป ของพม่าถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างสูง และเปี่ยมไปด้วยสุนทรียศาสตร์แห่งความงาม

นอกเหนือจากความวิจิตรงดงามตระการตาของพระพุทธรูปแล้ว นิทรรศการครั้งนี้ยังต้องการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ประเทศพม่า ประวัติศาสตร์ศิลปะ และพระพุทธรูปในยุคต่างๆ แก่ผู้ชมที่ สนใจในเนื้อหาข้อมูลเพิ่มเติมของศิลปะพม่า โดยเนื้อหาที่น่าสนใจมีทั้งการอ้างอิงข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า ของนักประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีชาวอังกฤษและชาวฝรั่งเศสเป็นหลัก ข้อมูลโดย Jean Boisselier, Gordon H. Luce, และ Pierre Pichard อีกทั้งเนื้อหาข้อมูลประวัติศาสตร์ศิลปะพม่าจากหนังสือของ ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทดิศ ดิศกุล และศ.ดร. สันติ เล็กสุขุม และคำแนะนำจากผู้มีความรู้ทางศิลปะเอเชียอีกหลายท่าน อย่างไรก็ตามเนื้อหาของนักประวัติศาสตร์ศิลปะหรือนักโบราณคดีแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันในรายละเอียด อีกทั้งตำราที่ศึกษาเกี่ยวกับศิลปะพม่านั้นยังมีผู้ศึกษาอยู่น้อย ดังนั้นข้อมูลที่จัดทำออกมานั้นอาจจะยังไม่สมบูรณ์ ครอบคลุมในทุกด้าน แต่ถึงกระนั้นผู้เขียนก็หวังว่าจะให้สาระและความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับพระพุทธรูปพม่าแก่ผู้ ที่ สนใจ และมีความสุขในการชื่นชมพระพุทธรูปทั้ง ๑ องค์ในนิทรรศการครั้งนี้

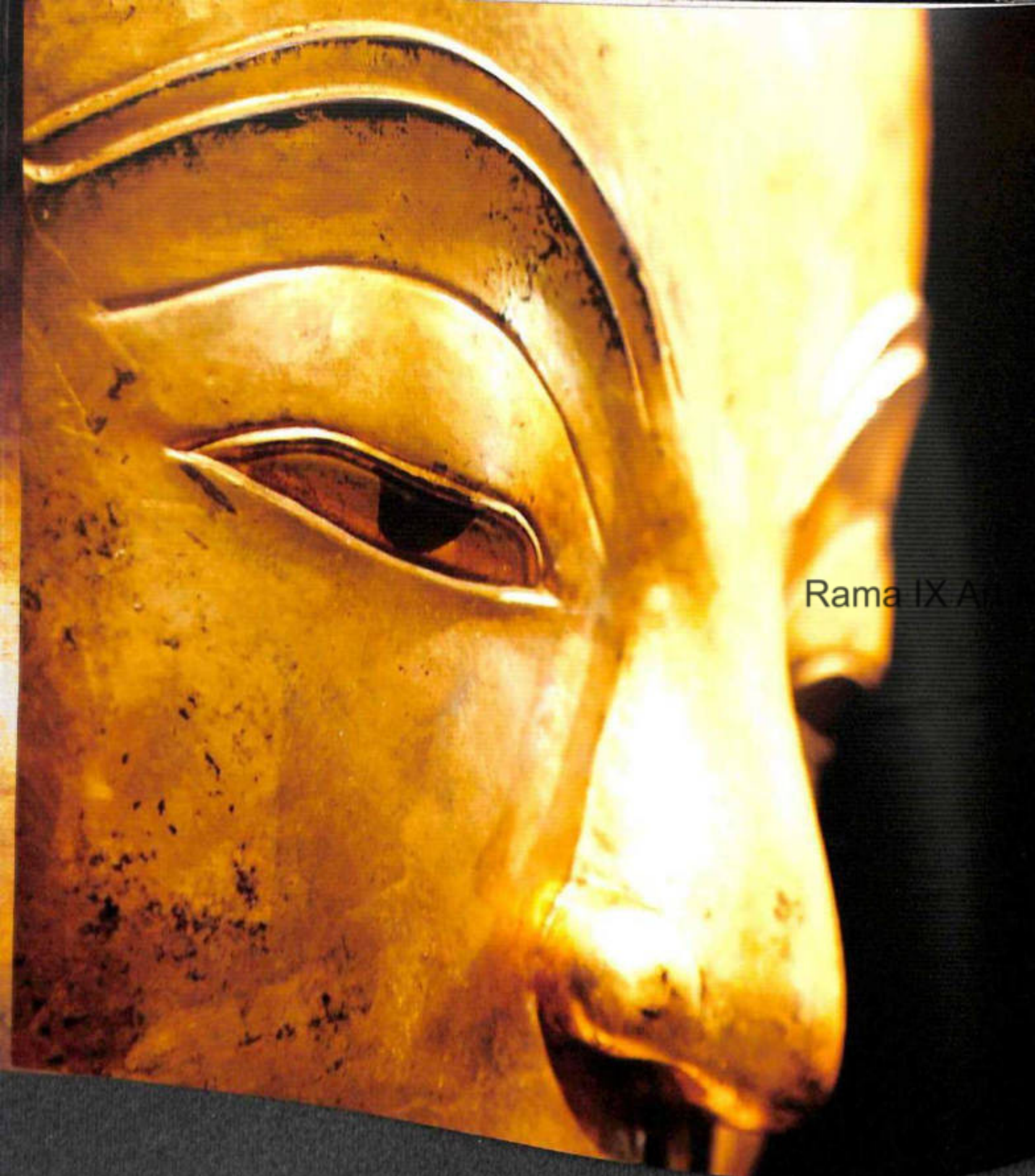
ภฤศวัศ ช่อสกุล และทีมงานหอศิลป์ S.A.C.

Rama IX Art M

Subhashok
The Arts Centre

Subhashok the Arts Centre (S.A.C.)
180/1 Soi Subhashok 33 (Dangle Udon)
Subhummak Rd. Mueang Nong Wattana
Bangkok 10110 Thailand
Tel : 089 2982 0246
Mobile : 092 804 641 1166
Fax : 089 2982 0252
Email : info@subhashok.com
www.subhashok.com
www.facebook.com/subhashok

Rama IX A

ประวัติศาสตร์ พุทธศาสนาและศิลปะพม่า

สภาพเมียนมาร์หรือประเทศพม่าในปัจจุบัน เป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่เริ่มมีการเข้ามาใช้งานพื้นที่ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งพบหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ อาทิ ขวานหินขัด ลูกปัด เครื่องประดับ งานสำริด และภาชนะดินเผาหลากชนิดที่มีลักษณะคล้ายเครื่องปั้นดินเผาโบราณคดีอื่นๆ ในภูมิภาคใกล้เคียง บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนถึงพุทธศตวรรษที่ 7 ทั้งนี้พื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งภูเขา พื้นที่ราบลุ่ม แม่น้ำ และยังมีพื้นที่บางส่วนติดทะเลจึงดึงดูดให้มนุษย์เข้ามาใช้งานอย่างต่อเนื่องยาวนาน

จนกระทั่งราวพุทธศตวรรษที่ 7 - 8 อารยธรรมอินเดียเริ่มแพร่ขยายเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยการเดินเรือติดต่อค้าขาย จึงได้นำอารยธรรมเหล่านั้นเข้ามาเผยแพร่ด้วย โดยมีเมืองท่าสำคัญที่ตั้งติดอยู่กับชายอ่าวเบงกอลอย่าง เมืองสะเทิม แถบอ่าวมะตะมะ เมืองธัญญะดี เมืองเวสาลีในรัฐยะไข่ เป็นจุดแรกกับอารยธรรมอินเดียในแผ่นดินของพม่า ก่อนที่จะส่งผ่านติดต่อค้าขายยังส่วนอื่นๆต่อไป ช่วงเริ่มรับอารยธรรมอินเดียในพุทธศตวรรษที่ 7-11 มีจดหมายเหตุของจีน ได้กล่าวถึงอาณาจักรปยูซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียในราวพุทธศตวรรษที่ 8 ส่วนวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาแล้วไว้เกี่ยวกับการเดินทางมาเผยแพร่พุทธศาสนาของสมณทูตจากอินเดีย ในช่วงเวลาเดียวกัน การเผยแพร่พุทธศาสนาในศรีลังกา

ประเทศสหภาพพม่า (Burma) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น เมียนมาร์ (Myanmar) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของคาบสมุทรอินโดจีนหรือเอเชียอาคเนย์ ภูมิอากาศอยู่ในเขตร้อนชื้น สภาพภูมิประเทศตอนบนค่อนข้างแห้งแล้งกว่าตอนล่าง มีแม่น้ำอิรวดีเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านจากทิศเหนือสู่อ่าวเบงกอล ทางทิศใต้ ประเทศพม่าประกอบด้วยหลายชนชาติ เมืองสำคัญต่างๆ

ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม การปกครอง และเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ซึ่งศิลปะพม่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากประเทศอินเดีย โดยเฉพาะอินเดียตะวันออกซึ่งอยู่ใกล้ประเทศพม่ามากที่สุด แต่พม่าก็นำมาปรับเปลี่ยนให้มีลักษณะเฉพาะตัวและรักษาเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ได้อย่างมาก

ศิลปะพม่าส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา รวมทั้งจิตวิญญาณและวิถีชีวิตของชาวพม่าด้วย เนื่องจากพม่ายังนับถือพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด แบบแผนในงานศิลปะจึงปฏิบัติตามประเพณี และสะท้อนให้เห็นความเชื่อและวัฒนธรรมของพระพุทธศาสนาในพม่าพม่าสันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลจากอินเดียตั้งแต่สมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ฝายนิภานียานหรือเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ควบคู่ไปกับการนับถือผีสางเทวดา เช่น คติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณบรรพบุรุษ และศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ศิลปกรรมแสดงปรากฏออกมาสืบเนื่องผสมผสานมาจากแบบนิกายและมหานิกาย ซึ่งกล่าวได้ว่าศิลปะเกี่ยวกับพุทธศาสนาได้รับการอุปถัมภ์มากที่สุด เพราะมีรูปแบบเฉพาะตัวและสร้างขึ้นภายใต้ความศรัทธาอย่างลึกซึ้ง ทั้งความงามทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ศิลปะหัตถกรรมหรืองานประยุกต์ ศิลปต่างๆ จนกล่าวได้ว่าเป็นแดนพุทธศิลป์ที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ศิลปะพม่ามีประวัติความเป็นมายาวนาน แต่การศึกษาเริ่มขึ้นเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดีย ดังนั้นการจัดสมัยศิลปะพม่าของนักวิชาการส่วนใหญ่จะเริ่มตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์เป็นต้นมา การจัดสมัยจะเรียกตามเมืองหรืออาณาจักรซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางปกครองในอดีต เพราะเมืองเหล่านี้เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและวิวัฒนาการการสร้างประเทศ ดังนั้นศิลปะพม่าอาจแบ่งยุคสมัยได้ดังนี้ (ศ.พ.ม.เจ้าสุภัททิศ ดิศกุล. 2530 : 316)

- สมัยปยู (Pyu) ราวพุทธศตวรรษที่ 12-14
- สมัยมอญ (Mon) ราวกลางพุทธศตวรรษที่ 14
- สมัยพุกาม (Pagan) ราวปลายพุทธศตวรรษที่ 16-18
- สมัยอังวะ (Ava) ราวพุทธศตวรรษที่ 22-24
- สมัยหงสาวดีหรือสมัยอมรปุระและมณฑลพายัพ (Amarapura and Mandalay) ราวพุทธศตวรรษที่ 24

ศิลปะสมัยปยู (Pyu)

ปยูถือได้ว่าเป็นอาณาจักรแรกของประเทศพม่า อาศัยอยู่ในประเทศพม่ามาตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ 10 อพยพลงมาจากเทือกเขาหิมาลัยทางตอนเหนือ เชื้อสายอินโดจีนแต่เดิม รับอารยธรรมอินเดียร่วมสมัยกับเมืองมอญทางตอนใต้คือสุวรรณภูมิ หรือสะเทิม (Thalun) และวัฒนธรรมมอญ ทวารวดีในประเทศไทยด้วย อาณาจักรปยูตั้งอยู่ทางตอนกลางของกลุ่มแม่น้ำอิรวดีและอาณาจักรมอญมีบทบาทสำคัญในการก่อกำเนิดศิลปะพม่าขึ้น ส่วนแคว้นยะไข่ (Arakan) นั้น เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของที่ตั้งจึงเป็นเจ้าเมืองที่แยกตัวระหว่างดินแดนของประเทศพม่าและภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศอินเดียสมัยนี้จึงได้รับอิทธิพลของศิลปะอมราวดี

ความเก่าแก่ของวัฒนธรรมศาสนาพุทธศาสนาที่แพร่หลายจากอินเดียมาสู่ภาคกลางของพม่า เริ่มมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11 แล้ว ในราวพุทธศตวรรษที่ 12-13 พุทธศาสนาลัทธิเถรวาทสองนิกายใหญ่เจริญควบคู่กัน คือนิกายเถรวาทหรือหินยานซึ่งใช้ภาษาบาลี และนิกายมุลลสารวาสติวาทซึ่งใช้ภาษาสันสกฤต นิกายมุลลสารวาสติวาทแยกมาจากนิกายเถรวาทโดยตรง มีหลักธรรมใกล้เคียงกัน ได้แพร่หลายไปทั่วอินเดียภาคกลางและอินเดียภาคเหนือ ปัจจุบันจีนของนิกายนี้นับถือโดยพระภิกษุในทิเบต แต่ในขณะเดียวกันก็พบหลักฐานเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์ด้วย ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นศาสนาแรกมาก่อนพุทธศาสนา

อาณาจักรปยูดินแดนเก่าแก่ซึ่งจดหมายเหตุจีนเรียกว่าเมือง ศรีเกษตว (Srikshetra) แปลว่า ดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ ปัจจุบันคือเมืองแปร เมืองศรีเกษตวเป็นราชธานีแห่งแรก มีหลักฐานว่ามีกษัตริย์ราชวงศ์วิกรม (Vikramaditya) เป็นผู้ปกครอง เมืองเบกกาโน (Bekkanon) เป็นราชธานีแห่งที่สองเจริญอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 จึงได้ย้ายราชธานีไปอยู่ที่ฮา-ลิน (Ha-lin) ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือ (เหนือเมืองมณฑลเยล) จนถึงพุทธศตวรรษที่ 14 จึงต้องละทิ้งเมืองจากการรุกรานของอาณาจักรน่านเจ้าที่แผ่อิทธิพลลงมาจากภาคเหนือและผนวกพม่าจนได้กวาดต้อนชาวปยู 5,000 ครอบครัวจากเมืองฮา-ลินไปอยู่อาศัยบริเวณที่ตั้งของเมืองหงสาวดีปัจจุบัน

ศิลปะสมัยมอญ (Mon)

มอญโบราณ เป็นชนชาติอีกกลุ่มหนึ่งที่พบหลักฐานว่าอาศัยอยู่ในแถบอ่าวมะตะมะ เช่นที่เมืองสะเทิม เมืองทวาย เมืองมะริด และเมืองโกดังเคียง ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 11-15 บริเวณเมืองท่าชายฝั่งเหล่านี้ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีของกลุ่มชนชาติมอญโบราณกระจายอยู่ประปราย ส่วนอาณาจักรมอญตั้งอยู่ทางภาคใต้ใกล้กับปากแม่น้ำอิรวดีของประเทศพม่านั้น ปรากฏว่าต่อมาได้ย้ายราชธานีไปอยู่ทางทิศตะวันตก เมืองพะโค (Pegu) หรือหงสาวดี ได้สร้างราชธานีขึ้นในพ.ศ. 1368 (กลางพุทธศตวรรษที่ 14) ในขั้นต้นพวกมอญได้นำถือศาสนาพราหมณ์และต่อมาได้หันมานับถือพระพุทธศาสนา

อาณาจักรมอญ (Mon) หรือ รามัญเทศ (Ramannadesa) ซึ่งมีราชธานีชื่อสุวรรณภูมิ (Sudhammavali) และต่อมาคือเมืองสะเทิม หรือตะทน (Thalon) มีความสัมพันธ์กับประเทศอินเดียทางใต้ ส่งอิทธิพลพุทธศาสนาเถรวาทได้เข้ามาแพร่หลายตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 10 เดิมเป็นรัฐอิสระแต่ถูกพระเจ้าอนิรุทธ (พ.ศ. 1587-1624) มหาราชาธิบดีพม่าแห่งเมืองพุกามปราบปรามลงได้ อาณาจักรมอญต้องตกเป็นประเทศราชของอาณาจักรพุกามเป็นระยะเวลา 350 ปี ซึ่งต่อมาได้ก่อกบฏ เมื่อราวปลายหลังที่อาณาจักรพุกามเสื่อมอำนาจลง ซึ่งมีเมืองมะตะมะ (Martaban) และเมืองพะโค (Pegu) ได้ซ่อมแซมดัดแปลงโบราณสถานส่วนใหญ่ จนเป็นการยากที่จะทราบถึงสภาพดั้งเดิมของโบราณสถานเหล่านั้นได้ ศิลปกรรมได้รับอิทธิพลอันเดียวกันซึ่งสืบเนื่องมาจากเมืองศรีวิชัยและหลักฐานแสดงถึงประติมากรรมที่สร้างขึ้นในศาสนาฮินดู

สมัยนี้มีหลักฐานว่าเริ่มรับอารยธรรมอินเดียเข้ามาแล้ว พบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น พระพุทธรูปศิลปะแบบอมราวดี ใกล้เมืองสะเทิม ราวพุทธศตวรรษที่ 9 เชื่อมโยงกับอารยธรรมโบราณ แถบตอนใต้ของพม่าด้านที่ติดกับทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดีย ศิลปะมอญสามารถแบ่งเป็นยุคของศิลปะมอญโบราณและยุคศิลปะอารยันโบราณ (ยะไข่) ในพุทธศตวรรษที่ 7-15 อยู่ทางภาคตะวันตกของพม่าสมัยโบราณด้านที่ติดกับชายทะเลอ่าวเบงกอล หลักฐานทางศิลปกรรมมีทั้งที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ (ในสมัยหลังอิทธิพลศาสนาอิสลามเข้ามาปะปนด้วย)

เมื่อพุทธศตวรรษที่ 7-11 พบหลักฐานว่าชาวมอญโบราณอาศัยอยู่ในแถบภาคกลางของประเทศไทย คือ บริเวณเดียวกับพื้นที่ที่ตั้งเจดีย์จุลประโทน จ.นครปฐม (ปัจจุบัน) เมืองราชบุรี และเมืองอู่ทอง จ.สุพรรณบุรี พบหลักฐานเด่นคือโบราณสถานเจดีย์จุลประโทน ซึ่งมีลวดลายปูนปั้นประดับสถาปัตยกรรมในพุทธศาสนานิกายมัลลสารวาสติวาท (ปัจจุบันเก็บรักษาไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระปฐมเจดีย์ จ.นครปฐม)

ศิลปะสมัยพุกาม (Pagan)

สมัยพุกามมีอายุตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16-18 เมืองพุกามตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำอิรวดีในเขตแห่งเส้นทางภาคกลาง เป็นศูนย์กลางการเมืองการปกครองและศิลปวัฒนธรรมของชาวพม่า สร้างขึ้นและสถาปนาราชธานีเมื่อปีพ.ศ. 1392 มีอายุอยู่ราว 250 ปี นับเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์โดยมีหลักฐานทางโบราณคดีจารึกไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 16 เป็นต้นมา เมื่อพระเจ้าอนิรุทธ (Anubuddha) มหากษัตริย์ของประเทศพม่าทรงครองราชย์ในปีพ.ศ. 1587-1620 ถือได้ว่าเป็นยุคทองหรือยุคคลาสสิกที่สุดของชาวพม่าและเป็นสมัยจักรวรรดิที่ 1 ของชนชาติพม่าด้วย มีการขยายอาณาเขตกว้างใหญ่ไพศาลครอบคลุมถึงภาคใต้แถบอ่าวมะตะมะ ภาคตะวันออกถึงแคว้นอาระกัน (ยะไข่) ภาคเหนือถึงตอนต้นแม่น้ำอิรวดีและจีนคิน รวมทั้งที่ราบสูงไทใหญ่ (รัฐฉาน) อีกด้วย

สำหรับทางด้านศิลปกรรมนั้นอาจแบ่งออกได้เป็นสองสมัย คือ ช่วงแรกรับอิทธิพลจากศิลปะมอญ และช่วงหลังเป็นแบบเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งจัดเป็นศิลปะของชนชาติพม่าโดยแท้ หลังจากอาณาจักรศรีวิชัยได้เสื่อมลงเมื่อปีพ.ศ. 1100 อาณาจักรพุกามได้เจริญขึ้นแทนที่ ในช่วงแรกศิลปวัฒนธรรมได้รับอิทธิพลจากศิลปะมอญและศิลปะปยูซึ่งปรากฏในงานศิลปกรรมต่างๆ โดยเฉพาะงานสถาปัตยกรรม เมืองพุกามจึงเต็มไปด้วยโบราณสถาน ไม่ว่าจะเป็นเจดีย์หรือวิหารูปทรงต่างๆมากมาย เนื่องจากศิลปะพุกามในสมัยพระเจ้าอนิรุทธ มหาราชาและพระเจ้าจันชิตดา (Kyaukse) ยังเป็นศิลปะแบบมอญ แต่เมื่อมาถิเมืองสะเทิมจึงรับพุทธศาสนาเถรวาทไปจากมอญด้วย ศาสนสถานจึงมักก่อด้วยอิฐเป็นชั้นเดียวและใช้หินเป็นเครื่องตกแต่งบ้าง แสดงถึงอิทธิพลผสมระหว่างศิลปะพื้นเมืองกับศิลปะของอินเดียภาคตะวันออกเฉียงเหนือในขณะต้นถึงกลางของสมัยพุกาม

ศิลปะพม่าแบบเมืองพุกามหรือพม่าอย่างแท้จริงพัฒนาขึ้นเมื่อราวกลางพุทธศตวรรษที่ 16 (พ.ศ. 1650-1800) เป็นสมัยซึ่งเกิดขึ้นภายหลังระยะเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของอิทธิพลวัฒนธรรมมอญกำลังเสื่อมลง ศิลปะพุกามมีวิวัฒนาการปรับเปลี่ยนและต่อยอดไปจากเดิมโดยมีเอกลักษณ์เป็นตัวเองมากขึ้น เริ่มตั้งแต่ในสมัยพระเจ้าอลองสิทฺฐู สร้างวิหารขนาดใหญ่ไว้มากมาย โดยภายในวิหารมีห้องและระเบียงทางเดินภายในซึ่งทำไปรับกับสมัยก่อนหน้า

ศิลปะพม่าสมัยพุกามนับว่ามีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก อิทธิพลของมอญเริ่มจางหายไป และตัวพม่าเองก็ได้เริ่มเข้ามาแทนที่ภาษาของมอญที่หมดความนิยมลง แต่เมื่อกองทัพมองโกลแห่งประเทศจีนตีเมืองพุกามได้ในปีพ.ศ. 1800 ซึ่งตรงกับยุคของการปกครองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสมัยสุโขทัยของไทย หลังจากนั้นศิลปะพม่าและอาณาจักรเมืองพุกามจึงเสื่อมลง

ศิลปะสมัยอังวะ (Ava)

เมืองอังวะ (Ava) หรือรัตนปุระ (Kinsalepur) หมายถึงเมืองแก้ว สถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 1963 และเป็นราชธานีในปี พ.ศ. 2179 (พุทธศตวรรษที่ 22-24) ภายหลังที่พม่าถูกมองโกลได้ยึดเมืองพุกามแล้วนั้น อาณาจักรพุกามแตกพ่ายล่มสลายไป พม่าได้แตกออกเป็นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มตองอู กลุ่มแปร กลุ่มอังวะ ทางภาคใต้มีกลุ่มชาวมอญตั้งตนเป็นใหญ่ที่เมืองมะตะนะ ราชธานีเก่าไปรวมกันอยู่ที่เมืองตองอู ตั้งราชธานีอยู่ที่เมืองหงสาวดี (สมัยพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง) พม่าจะไม่ได้แยกตัวเป็นอิสระตั้งราชธานีอยู่ที่เวสาลีทางภาคตะวันตกของพม่า ชาวไทใหญ่ตั้งตัวเป็นอิสระอยู่ที่ภาคเหนือแถวเมืองสะกาย อีกด้วย

ในสมัยของพระเจ้าบุเรงนองขึ้นครองราชย์ (พ.ศ. 2094 - 2124) พระเจ้าบุเรงนองทรงขยายอาณาเขตได้รับชัยชนะหลายครั้ง แลอาณาเขตพม่ายังกว้างใหญ่ไพศาล ได้ดินแดนโดยรอบเป็นเมืองขึ้น รวมถึงไทใหญ่ เมืองเชียงใหม่ และกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 2112 นับเป็นยุคจักรวรรดิที่ 2 ของพม่า เมื่อสิ้นรัชกาลของพระเจ้าบุเรงนอง พระโอรสคือพระเจ้านั่งพลูรง ได้ทำสงครามกับไทยแต่พ่ายแพ้ถึง 4 ครั้งติดกัน (ครั้งสำคัญคือสงครามยุทธหัตถี ระหว่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกับพระมหาอุปราชา) ต้องยกปลายรัชกาลเกิด ความวุ่นวาย รักษาเมืองหงสาวดีไว้ไม่ได้ จึงเสด็จกลับครองยูและถูกราชบุตร พระเจ้าตองอูราชยาพิษจนสิ้นพระชนม์ หลังจากนั้นพม่าได้แตกออกเป็นแว่นแคว้นใหญ่ น้อยอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันสิ้นสุดยุคจักรวรรดิที่ 2

หลังสมัยเสื่อมของเมืองพุกามจะมีการสถาปนาเมืองอังวะหรือรัตนปุระ ถึงแม้จะมีการแยกออกเป็นหลายอาณาจักรตามแต่แว่นแคว้น ด้วยสภาพทางการเมืองไม่มั่นคง เกิดการแตกแยกภายในและการรุกรานสงครามจากเพื่อนบ้านโดยรอบ ทำให้ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมเสื่อมลง จนกระทั่งถึงตอนปลาย ของอาณาจักรอังวะ (สถาปนา พ.ศ. 2179) จึงเริ่มมีการฟื้นฟูศิลปกรรมต่อจากพุกาม พระพุทธรูปที่แสดงถึงศิลปะอันมีแบบแปลนต่อมา โบราณสถานส่วนใหญ่ก่อด้วยอิฐและไม้ สถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงจากศิลปกรรมที่ก่อสร้างสร้างเลียนแบบเครื่องไม้

สมัยหลังหรือสมัยอมรปุระและมันดาเลย์ (Amarapura and Mandalay)

ศิลปะสมัยหลัง หรือศิลปะของเมืองอมรปุระและเมืองมันดาเลย์ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 24 จนถึงปัจจุบัน ราชธานีซึ่งสืบต่อมาหรืออยู่ร่วมสมัย ระหว่างหลังเมืองพุกามจนถึงสมัยเมืองอังวะ ตั้งอยู่บนฝั่งแม่น้ำอิรวดี พระเจ้าโบคอปะยะ (Bodawpaya) ได้ย้ายราชธานีจากเมืองอังวะไปที่เมืองอมรปุระในต้นพุทธศตวรรษที่ 24 ปัจจุบันได้รวมเป็นเมืองเดียวกันกับมันดาเลย์ (สร้างโดยพระเจ้ามินดงเมื่อพ.ศ. 2400) ซึ่งหลังจากหมดสมัยอาณาจักรพุกามแล้ว ศิลปกรรมพม่าดูอ่อนด้อยลงไปกว่าสมัยพุกามมาก สมัยนี้เองที่เริ่มมีการฟื้นฟูศิลปกรรมแบบพม่าขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

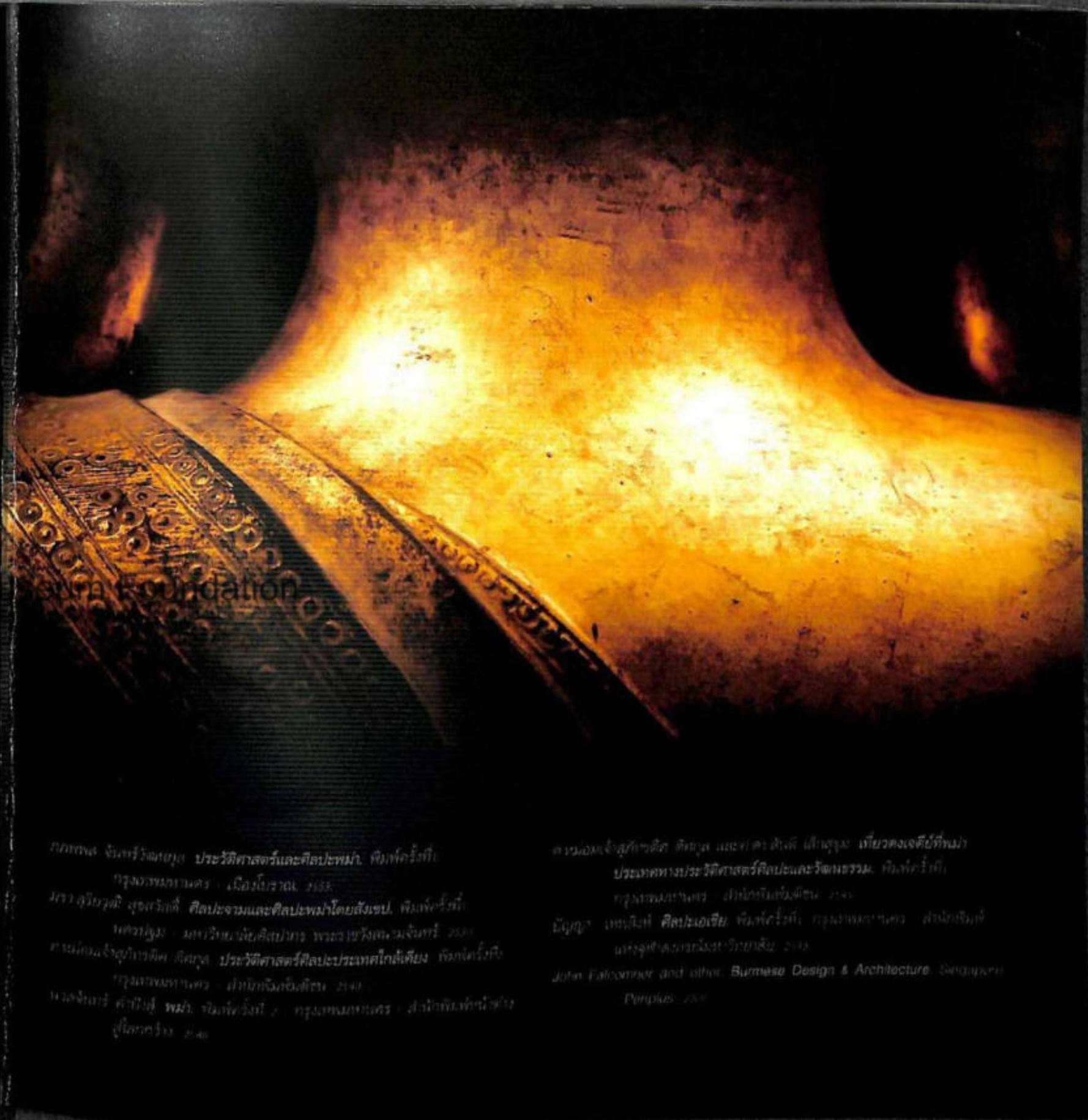
ในสมัยพระเจ้ามินดง (พ.ศ. 2396-2421) ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 2396 ได้ทำไมตรีกับอังกฤษ พม่าจึงถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ทางภาคใต้ อังกฤษเป็นผู้ปกครอง เมืองหลวงตั้งอยู่ที่ย่างกุ้ง และทางภาคเหนือขึ้นพม่าเป็นผู้ปกครอง เมืองหลวงอยู่ที่อมรปุระ ต่อมาพ.ศ. 2400 ได้ย้ายเมืองหลวงมาสร้างใหม่ที่เมืองมันดาเลย์ ให้ชื่อว่า กรุงรัตนปุระ ตามชื่อเดิมของเมืองอังวะ และได้ทำสัญญาหาพระไตรปิฎกครั้งใหญ่เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา

ต่อมาปีพ.ศ. 2428 ยุคของพระเจ้าสิปอ อังกฤษได้ส่งกองทัพเข้ายึดพม่าภาคเหนือที่เมืองมันดาเลย์ จับตัวพระเจ้าสิปอไว้ที่ภาคตะวัเตาของกินเดีย จนกระทั่งสิ้นพระชนม์ และในปีพ.ศ. 2468 เป็นอันสิ้นสุดสถาบันกษัตริย์ของพม่า

ทางด้านศิลปะสมัยหลังได้หันไปเลียนแบบศิลปะแบบประเพณีของพุกาม การสลักไม้ของพม่าในสมัยมันดาเลย์นี้ยังคงความงดงาม ซึ่งศาสนสถานในสมัยนี้นิยมก่อสร้างด้วยเครื่องไม้ มีลวดลายเครื่องประดับอย่างอลังการและประณีตวิจิตรเป็นอย่างยิ่ง สถาปัตยกรรมอาคารเรือนไม้มีนิยมสร้างแบบเรือนปราสาทชั้นซ้อนแบบพม่า ทางพม่าออกเสียงว่า ปะยาหัต (Pyathat)

พระพุทธรูปในสมัยหลังพุกามเชื่อว่ามีมาก่อนสร้างมากมาย การสร้างพระพุทธรูปจากหินสลัก ไม้ และโลหะ สำหรับประดิษฐานได้แก่สลัก ทั้งที่เป็นประติมากรรมลอยตัวและสภาพสลักฐาน มักจะปิดทองหรือทาสีหลากสี ซึ่งเป็นการแสดงอย่างดียิ่งถึงประเพณีของศิลปะพม่าสมัยใหม่นี้ สำหรับภาพจิตรกรรมฝาผนัง พบว่าเกี่ยวเนื่องวิทยาศาสตร์ (สีสังเคราะห์) มาใช้ เน้นเทคนิคการใช้สีที่สดใส เช่น สีฟ้า สีเขียว เชื่อว่าได้รับแนวคิดและวัตถุดิบจากจีน

พม่าอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษตั้งแต่ปี พ.ศ. 2428-2491 เป็นระยะเวลาถึง 63 ปี จนกระทั่งวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 ประเทศอังกฤษประกาศให้เอกราชคืนกับพม่าอย่างเป็นทางการ มีนายพลอองซาน เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของสหภาพพม่า และประธานาธิบดีคนแรกเป็นชนกลุ่มน้อยชื่อ "เจ้าฟ้าชเวเทียกสอพา แห่งเมืองยองหัวย" ปัจจุบันมีเมืองหลวงชื่อเมืองเนปิดอร์ ย้ายราชธานีจากเมืองย่างกุ้งเมื่อปีพ.ศ. 2548

กรมศิลปากร กรมศิลปากร ประวัติศาสตร์และศิลปวิทยาการ เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

กรมศิลปากร กรมศิลปากร - เชียงใหม่

และพระพุทธรูปในยุคศิลปะขอมก็คือ พระพุทธรูปปางโค้น (Pakai)

“พระโพธิสัตว์ปะกันประทับยืน Pagan Standing Bodhisattva”

อายุ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 14-18 (1000-1,000 ปี) ศิลปะสมัยพุกาม
 วัสดุ แกะสลักไม้ลงรักปิดทอง
 ขนาด สูง 116 เซนติเมตร กว้าง 50 เซนติเมตร
 แหล่งที่มา เมืองพุกาม ประเทศพม่า

ลักษณะทั่วไป

ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ปะกันประทับยืนองค์นี้สันนิษฐานว่า
 เป็นพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร คล้ายพระพุทธรูปทรงเครื่อง มีอายุ
 เก่าแก่กบเกี่ยวพันพันปีทีเดียว สร้างขึ้นประมาณพุทธศตวรรษ
 ที่ 14 - 18 เป็นพระพุทธรูปในสมัยปลายยุคของศิลปะปะกันหรือ
 พุกาม (Pagan) เหตุเพราะตั้งแต่สมัยปายู (พุทธศตวรรษที่ 10 - 13)
 เป็นต้นมาถึงสมัยอังคาลัย โดยปกติจะนิยมสร้างพระพุทธรูปนิยมคติ
 แบบเถรวาทมากกว่าพระโพธิสัตว์ ศิลปะปะกันแกะสลักไม้เนื้อแข็ง
 ลงรักปิดทอง แต่ปัจจุบันทองได้เลือนหายไปจนหมดแล้ว มีอิริยาบถ
 ประทับยืนและถือพระคัมภีร์ องค์มีขนาดสูง พบที่เมืองพุกาม
 ประเทศพม่า

พระพุทธรูปในสมัยปะกันหรือพุกามองค์นี้ คาดว่าได้รับ
 อิทธิพลมาจากรูปแบบศิลปะอารยธรรมอินเดียโดยตรงโดยเฉพาะ
 อย่างยิ่งการแสดงปางต่างๆ นิยมสร้างพระโพธิสัตว์และพระพุทธรูป
 ทรงเครื่องตามอิทธิพลของศิลปะอินเดียแบบปาละ-เสนาในสมัยพุกาม
 ศิลปะปาละ-เสนาเป็นศิลปะทางพุทธศาสนาในราชวงศ์หนึ่งของอินเดีย
 กล่าวคือเป็นพุทธศาสนาลัทธิตันตระซึ่งกลายมาจากลัทธิมหายาน โดย
 ผสมความเชื่อในลัทธิฮินดูเข้าไปปะปน ในยุคแรกจึงศิลปะปะกันพบ
 ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์ทั้งศิลาและ หินทราย หินปูนขาว ลาวัว
 ประดับด้วยปูนปั้นและดินเผา ส่วนไม้แกะสลักนั้นพบเป็นจำนวนน้อย
 พระพุทธรูปองค์นี้จึงค่อนข้างหายากและเป็นผลงานของช่างโบราณที่
 จดงามมากองค์หนึ่ง

พระโพธิสัตว์ หมายถึง จิตเหตุบุคคลที่บำเพ็ญบารมี
 หรือการทำความดีต่าง ๆ เพื่อให้ตัวผู้กระทำสมมุติโพธิญาณเป็น
 พระพุทธเจ้าในอนาคตกาล มีพระโพธิสัตว์เป็นจำนวนมากแตกต่างกัน
 ไปตามความเชื่อในฝ่ายเถรวาทและมหายาน ซึ่งตามคติความเชื่อพระ
 โพธิสัตว์ประทับอยู่สวรรค์ชั้นดุสิตหรือชั้นนิมมานวดีขึ้นไปจนถึงชั้น
 ปราณิมิตตวสวัตติ ตั้งเ็นพระโพธิสัตว์ประทับยืนองค์นี้จึงมีลักษณะ

Rama IX Art Museum

เครื่องแต่งกายคล้ายกษัตริย์ มีใช้ทรงจีวรอย่างพระพุทธรูปที่เป็นสิ่งแทนองค์สมเด็จพระเจ้า
อริยเมตไตรยเจ้า สวมเครื่องทรง ผ้าคลุมไหล่ยาวห้อยย้อยไปด้านหลังเป็นรูปโค้ง
เกือบถึงข้อพระบาท สวมเครื่องประดับที่พระศอก และพระหริศเป็นรูปทรงสูงซึ่ง
เป็นเอกลักษณ์เครื่องแต่งกายของพระโพธิสัตว์ หรือจะพบเห็นได้จากพระพุทธรูป
ลักษณะของไทย

ลักษณะพระพักตร์จะไม่กลม รอบพระพักตร์ค่อนข้างเหลี่ยม พระนาสิก
กว้างพระขนงตอกันเป็นปีกกาปลายเข้ขึ้น พระนาสิกแหลมจุ่ม แม้พระโอษฐ์ ที่
ปลายพระโอษฐ์บนเป็นรูปกระชับพระโอษฐ์ล่างห้อยเหมือนท้องกระชับ พระกรวัด
ยาวมือจรดพระอังสากึ่งเชิง ข้อมือจะงอ แขนกว้างออก พระศอกสันตื้น มีเส้นแบ่ง
ปล้องพระศอกชัดเจน พระเศียรโน้มเล็กน้อย พระพักตร์จะค่อนข้างแตกต่างไปจาก
พระพุทธรูปองค์ในปัจจุบัน ส่วนพระองค์อ่อนช้อยงดงาม บั้นพระองค์คอดกึ่ง
พระโสณิเษกับกับสันติส่วนของพระอังสา พระอุทรหรือพระอัสสุสทั้งสองข้างอวบ
หนา พระบาททรงจิต ประทับบนฐานไม้แกะสลักเป็นรูปดอกบัว

พระหัตถ์ทั้งสองข้างแสดงอาการปกริยาของปางใดไม่ปรากฏแน่ชัด ไม่พบ
ในคตินิยมการสร้างปางพระพุทธรูปเช่นนี้ในปางของไทยเรา พระหัตถ์เบื้องขวาหมาย
ถึงยึดออกด้านข้าง หันฝ่าพระหัตถ์ไปด้านหน้า ปลายพระอุ้งศิวาวแนบกัน คล้าย
ปางประทานพร พระหัตถ์เบื้องซ้ายคล้ายถือพระคัมภีร์ไว้แนบอก ไม่ส่วนพระคัมภีร์
แตกหักไปแล้วส่วนหนึ่ง สันนิษฐานว่าพระคัมภีร์แทนพระธรรมคำสั่งสอนของพระ
พุทธเจ้าทั้ง ๘4,๐๐๐ พระธรรมวินัย และพระโพธิสัตว์องค์นี้เป็นพระอวโลกิเตศวรตาม
คติพุทธมหายานนิกาย เนื่องจากพระพุทธรูปตามคติเถรวาทไม่นิยมถือสิ่งของยกเว้น
บางกรณี เช่น บาตร ผลสมอ หรือไม้เท้า เป็นต้น

สันนิษฐานว่าเดิมประดิษฐานอยู่ในตำแหน่งที่ทางเหนือของหน้า เนื่องจาก
จากด้านหลังแบบเรียบไม่มีลวดลาย คาดว่าน่าจะวางชิดผนังด้านหลังและล้อมรอบไปด้วย
ซุ้มพระ ด้วยเหตุที่พระโพธิสัตว์องค์นี้ทำจากไม้เนื้อแข็งและคงรักษาอย่างทะนุถนอมขึ้น
เพื่อถนอมชิ้น สามารถรักษาความสวยงามไว้ได้ ทำให้องค์พระมีอายุยืนถึงทุก
วันนี้และมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์มาก แต่ด้วยความชื้นทำให้บางส่วนได้หลุดร่อน
ออกไป

